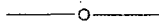

d) A középkori latin írók közül Pliniusnak⁶⁾ köszöni természetrajzi ismereteit; földrajzkönyv gyanánt a Mappae Mundi-t⁷⁾ használja költőnk. A Physiologus-ból⁸⁾ származik a „tisza szüz“ motívuma.

Költőnk stílusa részletező, hosszadalmas. Nagyon gyakran használ tautológiákat, körülírásokat, nagy számban monologokat és dialogusokat. A költő társalog hőseivel, beszélget a Minnevel és Aventiurevel, hosszabb elmélkedéseket fűz elbeszélésébe. Virágos, kecses nyelvezete Gottfried és Gottfried iskolájának hatását árulja el. De Wolfram von Eschenbach stílusa is hatott reá:

Amint az elmondottakból kitűnik, költőnk meglehetősen kitaposott utakon jár. A nagy meseirodalom számos szála fut össze ebben a költeményben; minden nagyobb és sok kisebb középfelnémet író segített a mű feldíszítésében. De még így is nagy érdeme, hogy a már meglevő anyagot úgy gyúrta és formálta, hogy a német irodalom számára egy új gyöngy jött belőle létre.

3. Heigl László: Schiller mint történetíró.

Schiller munkásságának első idejében nem igen foglalkozott a történelemmel mint tudományággal, bár Plutarchost és korának más kisebb történelmi műveit szívesen olvastatta. Mikor barátja, Körner megnősült, Schiller meglátogatta Drezdában. Itt 1786-ban egy értékes munkát olvasott a harmincéves háború történetéről. Ennek a munkának a címe „Historie des dreissigjährigen Krieges und des darauf erfolgten westfälischen Friedens“ volt. A munka szerzője jezsuita, Bougeaut (1690—1743), németre 1758-ban Rambach Frigyes fordította. Új nézeteket merített, a dolgok mélyére pillanthatott. Ellenállhatalan vonzalmat érzett Schiller ettől a pillanattól kezdve a történelem iránt.

⁶⁾ Kiadta: G. C. Wittstein: Naturgeschichte des Cajus Plinius Secundus. Leipzig, 1880.

⁷⁾ Kiadta: Dr. Konrad Miller, Stuttgart, 1895—8.

⁸⁾ Kiadta: Dr. Friedrich Wilhelm, Denkmäler deutscher Prosa des 11. und 12. Jahrhunderts. Münchner Texte, Heft 8. München, 1916.

Nemcsak vérfürdőnek tűnik fel előtte a harmincéves háború, hanem kiválók küzdelmének a jövő generáció érdekében. Körnernek írja 1786-ban : „Täglich wird mir die Geschichte teurer . . . und mein Kopf ist mir noch ganz warm davon“. Ekkor jelenik meg tőle a Thalia második füzetében a „Philipp der zweite, König von Spanien“ című történelmi tanulmány.

Azt az utat azonban, melyen haladni készült, csak 1787-ben találta meg. Ekkor kezdett dolgozni a „Geschichte des Abfalls der vereinigten Niederlande von der spanischen Regierung“ című művén.

Schillerről, mint historikusról Niebuhr, Janssen stb. leicsinylő kritikákat írtak. Manapság már tisztábban látunk s ezt Fester objektív munkásságának köszönhetjük. Drámaiban még sokat merít hatalmas fantáziájából, történelmi munkásságában azonban csak az igazságra támaszkodik. Ennek azonban mintegy ellentmond önmaga: „Ich werde immer eine schlechte Quelle für einen künftigen Historiker werden. Die Geschichte ist überhaupt nur ein Magazin für meine Phantasie“.

A történelem adott neki állást a polgári társadalomban, katedrát. Eleinte semmi, később is csak 200 tallér fizetést kapott, de fényes társadalmi pozíciót nyert vele. Goethe és Vogt jártak főleg közben, hogy az Eichhorn távozása folytán megüresedett jénai tanszéket elnyerje. 1789. márciusában meg is kapja a formális meghívást.

A hivatásos tudósok ellenszenvvel fogadták, különösen Ch. Heinrich (1748—1810.). A professzura és az emlékiratok jóvedelme tette számára lehetővé, hogy 1790-ben házi tüzhelyét megalapíthassa. Mindig érezte, hogy egyéniségében a költő a historikusnak nagy hálával tartozik.

A „Geschichte des Abfalls der Niederlande“ nyitotta meg számára az utat a história igazi birodalmába.

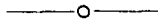
Második nagy munkáját, melynek címe „Geschichte des dreissigjährigen Krieges“ 1790-ben kezdte meg. Fényes iskola volt számára a história, a „Sturm und Drang“ vérmes ifját higgyadttá tette és egyéniségét helyes irányba terelte. Munkája közben kritikai éleslátása folyton gyarapodott. „Don Carlos“ pathetikus költője meghiggadt és éleslátásra tett szert. A költői véna azonban sohasem tagadja meg magát. Nagyszerűen ért hozzá, hogy a szereplőket plasztikusan megelevenítse. Sokat

érezte meg a költők titokzatos érzésével.

A harmincéves háborúról írt műve nem áll az előbbinek magaslátán.

Elérve a teljes lelki érettséget a história által, 1796-tól kezdve ismét költő lett, de a historikus nem tagadta meg magát. Ekkor írta örökszép historiai drámáit, melyek a költői szépségek mellett történelmet is tanítanak. Díszhely illeti meg őt a német historiográfiában. A történelmi munkásságot szabadon választott iskolának tekinthetjük, útnak nagy történelmi drámái felé, melyeket ifjúkori drámáival ellentétben teljes objektivitás jellemez.

4. Jakob Károly: A főnév neme a verbászi német nyelvjárásban.

A genus szempontjából nyj.-unk sok eltérést mutat az ufn. irodalmi nyelvtől; I. Lindenschmidt: A verbászi német nyj. alaktana, 1. §. Az ott felsorolt eltérések számát értekezésem mintegy 60-nál szaporítja, bár nem veszi fel az eltérések közé az ilyen világos továbbképzéseket, mint pl. s *kravatl* die Kravatte, s *tsikaretl* die Zigarette stb., mivel ezek új képzőjűeknek megfelelő nemet kaptak a nyj.-ban.

A genusváltozás magyarázatában e munka lényegileg a V. Michel¹⁾ és az A. Polzin²⁾ által megállapított elveket alkalmazza a nyj.-ra. Az eddigi nyj.-tanulmányok keveset törődtek a nembeli eltérések magyarázatával. L. is csak néhány negatív természetű okra utal, de nem ad feleletet arra, hogy már a kfn., illetőleg a régi ufn. nyelv is feltűnteti ugyanazt a nemet, de a régi állapot megőrzését nem támogatja semmivel. Talán ez indíthatta Huss Richárdot arra, hogy L. munkájának ismertetésében (Afd. A. 36., 24.) más magyarázatot kíséreljen meg. Ő u. i. egyes szavaknál francia hatás lehetőségére figyelmeztet. Értekezésem azonban kétséget kizáróan kimutatja, hogy ilyen hatásról nem lehet szó.

¹⁾ Zum Wechsel des Nominalgeschlechtes im Deutschen. Strassburg, 1899.

²⁾ Geschlechtswandel der Substantiva im Deutschen. Hildesheim, 1903.